OMAGIU PROFESORULUI ALEXANDRU DIMA,
CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 60 DE ANI

OMUL DE ȘTIINȚĂ ȘI PROFESORUL

Împlinirea a 60 de ani de viață a profesorului Al. Dima ne obligă la un popas sărbătoresc pentru îndelungata și rodnica sa activitate în știința și cultura noastră. Dintr-o privire analitică retrospectivă a celor aproape patru decenii de muncă asiduă, metodică și organizată, se desface o personalitate complexă și bogată, urmărind stăruitor o serie de probleme fundamentale foarte variate, dar legate toate organic între ele, prin dorința sa de a înțelege procesele de bază ale culturii noastre, de a le explica științific și de a contribui activ la orientarea lor. Viața și opera i se lămuresc reciproc.

Al. Dima s-a născut în 1905 la Turnu Severin. În 1925 era absolvent al liceului „Traian", de veche reputație. Înscris apoi la Facultatea de Filozofie și Litere din București, obține în 1929 diploma de licență în specialitatea filozofie și limba italiană. Profesori ca Ramiro Ortiz, C. Rădulescu-Motru, D. Gusti și Tudor Vianu îl remarcă deja. Primul îl ajută la înțelegerea istoriei literare și în formarea unei metode riguroase de cercetare, D. Gusti îi îndrumează teza de licență în sociologie și îl va atrage apoi în cercetările sociologice și etnografice de teren, iar seminarele de estetică ale tînărului Tudor Vianu îi orientează curiozitatea în acest domeniu.

După un an petrecut ca profesor suplinitor de limba italiană la Rîmnicu-Vîlcea, trece la Cluj examenele de capacitate. Numit profesor titular la liceul „Gh. Lazăr" din Sibiu în 1931, rămîne legat de acest oraș pînă în 1944. Tînărul severinean devine un sibian de adopție, așa cum, după 1944, se va considera ieșean. Această deosebită mobilitate de spirit, remarcabila sa capacitate de orientare și de adaptare, constituie trăsături dominante ale caracterului lui Al. Dima. Fenomenul va fi subliniat mai puternic în ușurința cu care profesorul de liceu își va depăși specialitățile din diplomă și își va lărgi aria investigațiilor științifice spre folcloristică, estetică, filozofia culturii, literatură română,

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

literatură comparată și literatură universală, prin studii în Germania, și cu prilejul lectoratului pentru limba română de la Universitatea din Viena.

Al. Dima își începe foarte tînăr activitatea publicistică: redactor la revista tradiționalistă „Datina" din Turnu Severin (1922—1932), ulterior la revista „Astrei", „Transilvania" (1934—1940), el colaborează de-a lungul acestor ani la numeroase alte reviste literare și filozofice din țară și străinătate.

Sibiul, oraș de adopție pentru 13 ani, devine, la inițiativa și îndemnul său, centrul unei vii grupări intelectuale „Thesis" (1932), fundată pe ideologia localismului creator, *urmînd să stimuleze energiile locale în știință și artă.* Buletinul grupării „Thesis" *pe 1932—1933,* Activitatea grupării „Thesis" *pe anii următori, volumul antologic* Thesis *din 1939 și publicarea a 12 studii literare și științifice ilustrează teza „localismului creator", teoretizată și argumentată în volumul* Fenomenul românesc sub noi priviri critice *(1938).*

Alături de aceste inițiative de îndrumător cultural pe plan local, Al. Dima desfășoară o activitate febrilă de ordin științific în multe direcții.Entuziastul descoperitor de valori sibiene se dovedește în același timp un om de atitudine în probleme de filozofia culturii, un folclorist, un estetician, un istoric literar, în fine un scriitor de talent. Mai mult încă: formația sa filozofică îl incită să stabilească filiații și raporturi între aceste domenii înrudite, în căutarea unor explicații complexe. Și aceasta într-o perioadă cînd ideologia noastră literară, orientată, în parte spre tradiționalism autohton, luneca vertiginos fie spre ortodoxism șovin, fie spre estetism formalist.

Volumul Aspecte și atitudini ideologice *(Turnu Severin, 1933) prezintă critic curentele din jurul anului 1933 și formulează unele îndrumări în sens tradiționalist pentru cultura românească. Aceste „atitudini ideologice" vor fi evident depășite de evoluția ulterioară a autorului lor. Dar el combate unele direcții ideologice greșite dintre cele două războaie mondiale, ca misticismul ortodoxist al „Gîndirii",* în Problema mișcării ortodoxiste *din vol.* Aspecte și atitudini ideologice *(1933), sau cosmopolitismul poeziei contemporane,* în Zăcăminte folclorice *(1936). Al. Dima are meritul de a rămîne mereu lucid și critic. Sinteza din articolul* Literatura evadării din actual *constituie o descriere și o clasare a acestui fenomen artistic pe baze sociale;* Asupra literaturii memorialiste *este o polemică cu E. Lovinescu, care vorbea despre sărăcia acestei specii literare;* Despre literatura documentară *cercetează valoarea acesteia ca material sociologic;* Între artă și realitate *stabilește superioritatea concepției artistice a lui André Gide asupra lui Pirandello, tocmai prin actualizarea realității.*

În lucrările de istorie literară și literatură comparată din această primă perioadă a activității științifice a lui Al. Dima, se simte rigoarea metodei istorice învățată de la Ramiro Ortiz și preocuparea filozofică și estetică deprinsă de la D. Gusti și Tudor Vianu. Ediția critică a Nuvelelor *lui Al. Odobescu (București, 1935), recenzii critice ca* Istoria

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

literară și creația artistică în „Mite" („*Familia*", 9, 1935), Corespondența dintre I. L. Caragiale și P. Zarifopol *(„Gînd românesc", 7—8, 1935),* În marginea operei lui M. Eminescu de G. Călinescu *(„Revista Fundațiilor", 1, 1936)* și Caragiale, Nuvele, povestiri și Momente *(„Südostdeutsche Forschungen", München, 1939) ilustrează această metodă complexă.*

Observația este valabilă și pentru volumul Fenomenul românesc sub noi priviri critice *(Craiova, 1938), care cuprinde o expunere critică a părerilor în această problemă, acută în acei ani de răbufnire a naționalismului, la scriitori așa de deosebiți ca Lucian Blaga, Nichifor Crainic, C. Rădulescu-Motru, Camil Petrescu ș.a. În studii ca* O istorie a literaturii române din punct de vedere sociologic, Poeții și criza poeziei, *publicate în volumul de mai sus, Al. Dima tratează fenomenul literar în legăturile lui organice cu societatea.*

Dacă aceste articole prezintă interes prin atitudinea precisă a autorului față de probleme literare și critice, prin interpretările lui de natură sociologică, alte studii aduc contribuții de fapte remarcabile în istoria literară. În Zăcăminte folclorice în poezia noastră contemporană *(București, 1936), lucrare premiată la recomandarea lui Tudor Vianu, se depistează izvoarele populare din lirica unor poeți ca Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Nichifor Crainic, Ion Pilat, V. Voiculescu, Adrian Maniu. Tot așa,* Cu privire la caracterul folcloric al lui „Dănilă Prepeleac" *(„Revista fundațiilor", 7, 1942) stabilește convingător filiația populară din povestirea lui Creangă.* Cei mai rodnici ani ai vieții lui George Coșbuc. Poetul la Sibiu *(Sibiu, 1938) cercetează activitatea poetului la „Tribuna", după documente și mărturii noi.*

În lucrările comparatiste realizate în această perioadă, Al. Dima dovedește o înțelegere justă a problemei influențelor literare, subliniind aspectele de creație originală rezultate din interferența a doi scriitori sau a două culturi, Motive hegeliene în scrisul eminescian *(Sibiu, 1934),* Afinități elective: Titu Maiorescu și Goethe *(„Revista Fundațiilor", 9, 1940)* și Wirkurg und Richtung des deutschen Einflusses auf die rumänische Kultur *(„Stimmen aus dem Süd-Osten", 9—10, 1939) valorifică elementele pozitive și originale românești rezultate din procesul influențelor.*

Punctul culminant al lucrărilor științifice ale lui Al. Dima înainte de 1944 este atins în problemele de estetică filozofică, primele relative la Ideile estetice ale lui Pietro Mignosi *(în vol.* Aspecte și atitudini ideologice, *1933), autor estetizant ce depășește pe Benedetto Croce, sau la interpretarea estetică a lui* Al. Odobescu, privire sintetică asupra operei și personalității *(Publicațiile grupării „Thesis", 1935).*

Din bogata informație teoretică recoltată în anii de studii în străinătate, din cercetările personale de teren în satul Drăguș și din folosirea specialiștilor români, Al. Dima elaborează teza sa de doctorat în estetică, Conceptul de artă populară *(București, 1939), apreciată cu mențiunea „Summa cum laude" și premiată de Academia Română. Dezvoltînd ulterior problemele artei populare, el formulează* O nouă ipo-

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

teză în explicarea artei populare („Convorbiri literare" 10—12, 1939), colaborează la volumul Îndrumări pentru monografiile sociologice (București, 1940), iar în 1945 publică Arta populară la Drăguș, sprijinită de materiale culese în anchete de teren, clasate și interpretate personal.

Deși aceste studii conțin unele afirmații nejuste, autorul lor s-a străduit totuși să depășească caracterul naționalist al unor cercetări contemporane. El a accentuat funcțiile utilitar-sociale ale artei populare, puternicul ei caracter colectiv, spre deosebire de tendințele esteticizante și individualiste dominante atunci. A cercetat apoi ansamblul factorilor generatori ai artei populare printre care a discutat amplu condiția ei economică, idee nouă în acea vreme. A fost atinsă aici și problema reflectării poziției de clasă în această producție artistică.

Un interes deosebit prezintă volumul Gîndirea românească în estetică (Sibiu, 1943), unde autorul a strîns studii de cercetare a esteticii diferiților gînditori români, publicate în anii 1939—1942 în revistele „Gînd românesc", „Revista Fundațiilor", „Luceafărul", „Tribuna literară". Aici sînt analizate și discutate critic, dar pe ton cumpătat, ideile sau sistemele estetice așa diferit orientate, construite de G. Călinescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Liviu Rusu, Vasile Pîrvan, Paul Zarifopol, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, „integralismul estetic" al lui Mihail Dragomirescu etc. Tudor Vianu a apreciat mult această curajoasă vedere sintetică asupra contemporanilor, din care se degajează pregnant atitudinea estetică proprie a autorului.

Sensibilitatea și talentul de scriitor ale lui Al. Dima, vizibile și în publicațiile sale științifice, se valorifică mai ales în lucrări ca Das rumänische Dorf (în „Der getreue Eckart", Wien, 1932, nr. 12), în Antologia de basme românești, publicată în traducere germană la editura Harassowitz din Leipzig, și mai ales în monografia Sibiu (București, 1940) unde autorul îmbină o cunoaștere temeinică a istoriei orașului ardelean cu impresiile sale vii din contactul cu acest important centru de viață culturală și artistică.

Anul 1944 reprezintă o dată de cotitură în orientarea științifică a lui Al. Dima spre estetica literară. După un concurs trecut cu succes la Facultatea de litere din Iași, pentru un post de conferențiar de estetică și critică literară, este numit conferențiar în 1947 și profesor în 1956. Cursurile și seminariile de estetică literară prezentate studenților Facultății de litere din Iași îl impun imediat ca remarcabil profesor și animator entuziast al studenților. Cursuri ca Estetica generală ca bază a esteticii literare, Conținutul operei poetice și Problema formei poetice, seminariile tratînd Principalele aspecte ale criticii literare, Istoria esteticii sociologice în texte alese stîrnesc un interes cu totul deosebit și fac îndată din noul profesor un element de bază al Facultății.

Cînd reforma universitară din 1948 introduce în programul Facultății de filologie o disciplină nouă de largă perspectivă, Literatura comparată, Al. Dima primește sarcina s-o predea. Cursul Problematica

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

și bazele științifice ale disciplinei îi dovedește posibilitățile de orientare rapidă într-un domeniu nou, în vreme ce suplinea și postul de estetică literară.

În fine, cu începere din 1949 pînă astăzi, disciplina sa de bază se transformă, rînd pe rînd, în Istoria literaturii de peste hotare, apoi în Literatură universală, la care i se adaugă în 1953 Teoria literaturii. În elaborarea acestor cursuri, pe planuri așa de variate, Al Dima aduce o informare foarte largă, filozofică și literară, spirit metodic și sintetic, o strădanie verificată an de an în îmbunătățirea nivelului lor științific. Faptul este cu atît mai meritoriu, cu cît este vorba de domenii ca estetica literară, literatura universală și comparată și teoria literaturii, în care, pînă în timpul din urmă, nu se ajunsese încă la soluții științifice satisfăcătoare, condiție care îl obliga pe profesor să încerce reconsiderări asupra tuturor marilor scriitori și curente literare universale și să închidă în formulări clare probleme încă supuse discuției. Reputația de profesor sistematic și de conferențiar talentat și cu logică strînsă, i-a fost întreținută de participarea sa susținută în viața științifică, literară și cultural-socială din Iași și din țară, și de capacitatea sa de a se apropia cu căldură de tineri, cadre didactice, scriitori și studenți. Termenul de magistru, sub care îl denumesc aceștia, exprimă în același timp admirația pentru profesorul de la catedră, pentru cercetătorul neobosit, și recunoștință pentru omul pe care toți îl abordează fără sfială, considerîndu-l ca pe un adevărat prieten. Etapele sale de dezvoltare prin lărgirea domeniilor studiate și prin adîncirea metodelor de lucru amintesc evoluția pe care însuși Tudor Vianu a imprimat-o producției sale strălucite în cultura românească.

Participarea activă a lui Al. Dima în viața universitară și științifică este subliniată de seria de sarcini primite curînd după intrarea la Universitate. În Facultate, devine în 1957 șeful catedrei de literatură universală, folclor și teoria literaturii. Șef de secție la Filiala Iași a Academiei din 1950, este ales în 1963 membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, iar în această calitate i se încredințează direcția Centrului de lingvistică, istorie literară și folclor de la Filiala Iași a Academiei, contribuie hotărîtor la instalarea lui în casa „M. Sadoveanu" de la Copou, unde se organizează și o cameră memorială închinată scriitorului. Este și membru în biroul Filialei Iași a Academiei. Redactor responsabil al noii publicații a acestui institut, „Anuarul de filologie" (1964), el imprimă acestei reviste o structură nouă și îi asigură un nivel științific ridicat. Sub conducerea sa energică, Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor din Iași, cu secțiile sale de lingvistică și istorie literară, își dublează cadrele de cercetare și își afirmă prezența în viața științifică din țară.

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

Colaborator la Tratatul de Istoria literaturii române *al Academiei, condus inițial de G. Călinescu, Al Dima este cooptat responsabil-adjunct al volumului II și membru în comitetul de coordonare al celor cinci volume prevăzute. După moartea lui G. Călinescu, este numit responsabil al „Revistei de istorie și teorie literară", căreia îi amplifică obiectivele, încadrînd problemele de istorie și teorie literară românească în circuitul literaturii universale.*

Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, se ocupă de aproape de Filiala Iași, pe care o conduce, urmărind și activitatea revistei „Iașul literar", prin comitetul ei de redacție.

Lucrările sale științifice din această perioadă urmează ritmul susținut al unui cercetător pasionat, preocupat să ajungă la metode de lucru eficace, capabile să-i asigure explicații științifice valabile ale fenomenului literar, privit complex, cu toate implicațiile lui istorice și filozofice. Iată de ce, Al. Dima se preocupă succesiv și simultan de estetică, de estetică literară, de teorie și metodologie literară, de istoria literaturii române, de literatură universală, de literatură comparată, și în ultimii ani, de literatura română privită în perspectiva celei universale. În toate aceste direcții, lucrările sale aduc contribuții esențiale, orientări noi și o serie de sinteze luminoase prin arhitectura lor riguroasă și prin ținuta lor literară.

Domeniul esteticii, privire sintetică introductivă *(București 1947), tablou critic al disciplinei, rezultat al unui curs, articolul* Obiectul poeticei *(„Ethos", 1947)* și G. Ibrăileanu, concepția estetică *(București, 1948), volum premiat de Academia Română, constituie realizări valoroase în continuarea preocupărilor de estetică ale lui Tudor Vianu, sistematizîndu-le și aplicîndu-le în diferite arte și în istoria gîndirii românești. Studiul relativ la Ibrăileanu argumentează aspectele sociale din critica ideologului poporanist. Reluînd ulterior problema, el va arăta în* Concepția despre artă și literatură a lui G. Ibrăileanu *(București, E.S.P.L.A., 1956), că problema tipicului în literatură și formația marxistă a criticului ieșean, discipol declarat al lui Dobrogeanu-Gherea, fac din el un continuator al criticii științifice. Cunoscător autorizat al problemelor de teorie literară, Al. Dima urmărește istoria teoriei literare românești, studiată mai întîi metodic pe autori, pentru a culmina în lucrări de sinteză.* Cîteva probleme de teorie literară *(„Iașul literar", nr. 3, 1954),* Ideile despre artă ale lui I. L. Caragiale *(„Iașul nou", 1952),* Preocupări de critică și teorie literară în perioada ieșeană a lui B. P. Hasdeu *(Studii și cercetări științifice, Iași, 1955),* Teoria literară a lui V. A. Urechia (ibidem, *1957),* Poetica lui Aristot văzută astăzi *(„Luceafărul, nr. 2, 1958),* Franz Mehring și problemele criticii *(„Gazeta literară", 14 aug. 1958),* B. P. Hasdeu, critic și teoretician literar *(„Gazeta literară", 19 aprilie 1962),* Caracterul popular al artei în concepția lui Caragiale *(„Iașul literar", nr. 6, 1962),* Diderot, teoretician al artei și

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

scriitor (*„Steaua", nr. 12, 1963*). Teoria literară în anii puterii populare (*„Anuarul de filologie", 1964*) — *iată o parte din aceste cercetări grupate în volumul* Studii de istoria teoriei literare românești *(București, 1962), premiat de Ministerul Învățământului. Autorul aruncă lumini noi în acest domeniu, dovedind prioritatea lui Gherea asupra criticilor marxiști Paul Lafargue, Franz Mehring și G. Plehanov și originalitatea teoriei literare românești, creată pe baza realităților noastre social-politice.*

Pe temelia solidă a acestor cercetări se sprijină lucrările de metodologie și istorie literară întreprinse de Al. Dima. Metoda monografiilor literare (*„Gazeta literară", 27 martie 1958*), *problema periodizării istoriei literare românești, tratată temeinic în volumul* Studii de istoria teoriei literare românești, Termeni de teoria literaturii în „Dicționarul limbii române moderne" (*„Gazeta literară", 19 martie 1959*), Două cărți despre Ibrăileanu : „Ibrăileanu omul" (*„Gazeta literară", 3 martie 1960*), „Opera lui G. Ibrăileanu" de Al. Piru (*„Gazeta literară", 7 iulie 1960*), Concepția marxist-leninistă despre istoria literară și esența ei : principiul partinic (*„Analele științifice ale Univ. „Al. I. Cuza", Iași, 1960*), Caracterul activ al criticii (*„Gazeta literară", 23 nov. 1961*), Critica literară actuală și disciplinele înrudite (*„Iașul literar", nr. 1, 1962*), Caragiale și critica (*„Contemporanul", 11 mai 1962*), Probleme de bază ale literaturii noastre vechi (*„Luceafărul", 1 febr. 1963*), Probleme de istorie literară în litigiu (*„Gazeta literară", 2 mai 1963*), Contribuții la caracterizarea lui B. P. Hasdeu (*„Luceafărul", nr. 11, 1963*), B. P. Hasdeu, scriitorul (*„Gazeta literară", aug. 1963*), Fundamentul științific al cercetării literare (*„Luceafărul", 24 sept. 1964*), Obiectivele și menirea educativă a criticii literare (*„Luceafărul", 3 iulie 1965*), *sînt altitea studii de metodologie literară tinzînd să așeze critica și istoria literară pe baza științifică a marxism-leninismului. În unele lucrări, el se ocupă de arta literară a scriitorilor* (Cîteva procedee fundamentale ale limbii artistice (*„Limba română", nr. 11, 1958*), Arta lui Agîrbiceanu (*„Tribuna", 19 septembrie 1957*).

Remarcabila sa monografie, considerată ca lucrare definitivă de istorie literară, Alecu Russo *(București, 1957), premiată de Academie cu premiul „C. Dobrogeanu-Gherea", ilustrează această îmbinare fericită de metodă riguros istorică, de analiză pătrunzătoare a operei scriitorului și de valorificare critică a contribuției acestuia în cadrul literaturii pașoptiste, privită cu ochii noștri de astăzi. Scrupulul științific arătat în coordonarea materialului din vol. II al Tratatului de* Istoria literaturii române *al Academiei, îndrumarea studiilor din revista „Anuarul de filologie" spre cercetarea curentelor literare și a marilor noștri scriitori (Alecsandri, Eminescu, Sadoveanu) și lărgirea profilului „Revistei de istorie și teorie literară", în sensul unei științe cuprinzătoare a creației*

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

artistice, subliniază consecvența cu care Al. Dima urmărește să aducă istoriografia literară românească la nivelul științei mondiale. În acest sens, el s-a dovedit, la catedră și la Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor, un entuziast creator de cadre de cercetare, formînd o adevărată școală, bine orientată și condusă energic. Prezența sa mereu vie în revistele noastre literare, spiritul său de replică promptă și de polemică literară, operativitatea sa întreține o atmosferă vie de frămîntare, stimulînd energiile. Și-a adus contribuția la toate comemorările de scriitori români, cu aspecte noi, valorificate cu prestigiu prin conferințe, simpozioane și studii: Centenarul nașterii lui Al. Russo („Contemporanul", 16 febr. 1959), Universalitatea operei lui Caragiale („Gazeta literară", 31 mai 1962. Motivul cosmic în opera eminesciană („Viața românească", nr. 4—5, 1964), Eminescu în evoluția liricii noastre („Iașul literar" nr. 5, 1964), Eminescu în exegeza lui Tudor Vianu („Luceafărul", 11 apr. 1964), Motivele universalității lui Creangă („Iașul literar", nr. 11, 1964), Specificul artei lui Creangă („Iașul literar", nr. 6, 1965), Sensul folcloric al operei lui V. Alecsandri („Gazeta literară", 9 sept. 1965) prezintă interpretări noi ale clasicilor noștri, priviți pe planul specificului național și popular, considerat ca o condiție a universalității.

Al. Dima urmărește și problemele literaturii noastre actuale, cu funcția ei socială. Articolele Asupra artei ca formă integrală a cunoașterii („Iașul nou", nr. 2, 1953), Cu privire la educația estetică („Gazeta literară", 2 oct. 1958), Procesul muncii la baza operei educative („Luceafărul", 1959), Primele manifestări ale fabulei noastre satirice („Iașul nou" nr. 2, 1953), Tudor Vianu la 60 de ani („Iașul literar", nr. 1, 1958), Actualitate și istorie în teatru („Iașul literar", nr. 4, 1958), Asupra stadiului actual al prozei noastre („Gazeta literară", 15 oct. 1958), Poetul în epoca noastră („Iașul literar", nr. 7, 1961), George Lesnea („Contemporanul", 30 martie 1962), Cu prilejul reeditării lui Tudor Arghezi („Flacăra Iașului", nr. 5154, 1963), Cultură și poezie („Tribuna", 26 mart. 1964), Tudor Vianu („Iașul literar", nr. 6, 1964), A 85-a aniversare a lui Tudor Arghezi („Iașul literar", nr. 6, 1965), ne relevează un critic sensibil și ascuțit, capabil să se ridice la o critică literară de nivel științific. Pe plan local, el are o influență simțită în îndrumarea scriitorilor tineri, iar aprecierile sale sînt adesea citate în presa noastră literară.

În domeniul istoriei literaturii universale și comparate, Al. Dima a adus o largă și bogată informație filozofică și literară și o tendință curajoasă de a se ridica stăruitor la sinteze. Cunoștința mai multor limbi străine i-a permis un contact direct cu textele marilor scriitori. Programul de studii al acestei discipline așa de dificile, cum se predă astăzi, datorește mult indicațiilor colegului nostru. Și în acest sector,

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

Al. Dima pornește sistematic de la probleme teoretice pentru a fixa o metodologie aplicată apoi la studii. Discuția despre Conceptul de literatură universală, *inițiată de revista „Secolul 20" în 1962, a început prin studiul său de amploare (nr. 5—6), unde noțiunea este definită într-un sens modern, prin conținutul operelor literare și prin arta lor literară. Continuatorii discuției, W. Jirmunski, Julius Dolanski, Tudor Vianu, N. I. Popa și Zoe Dumitrescu-Bușulenga au urmat aceeași linie. În afară de cursul său general de literatură universală, Al. Dima a aruncat priviri înnoitoare asupra marilor scriitori universali :* Realismul lui Gogol *(„Iașul nou", nr. 1, 1959),* Victor Hugo în românește *(„Buletinul științific al Universității Iași", nr. 1—2, 1954),* Centenarul unei cărți : Walt Whitman, *„Fire de iarbă" („Iașul literar", nr. 11, 1955),* Diderot. Opere alese *(„Iașul literar", nr. 11, 1956),* Iscusitul Don Quijote de la Mancha *(„Iașul literar", nr. 1, 1958),* Gogol în românește *(„Luceafărul", 15 mai 1960),* Personalitatea marelui Rabindranath Tagore *(„Gazeta literară", 3 aug. 1961),* Schiller și epoca noastră *(„Luceafărul", 15 decembrie 1961),* Tradiții umaniste în cultura Germaniei Democrate *(„Secolul 20" nr. 1, 1963),* Gerhardt Hauptmann, un mare umanist *(„Secolul 20", nr. 2, 1963).* Romanul monumental și secolul XX *(„Scînteia", 16 mai 1963). În prezent, se află sub tipar, la Editura pentru literatură universală, volumele* Epopeea lui Ghilgameș și Literatura comparată *de Paul Van Tieghem, însoțite de introduceri semnate de Al. Dima.*

Orientarea recentă care tinde să încadreze literatura română în literatura universală, formulată deja de G. Călinescu și Tudor Vianu, și concretizată într-un ciclu special de lecții la Cursurile de vară de la Sinaia din 1963, se datorează în mare măsură și lui Al. Dima. Studiul său Conceptul de literatură universală, *din 1962, a pregătit terenul pentru acest larg proces cultural de valorificare a literaturii române peste hotare. După articolul* Literatura română în străinătate *(„Iașul literar", nr. 9, 1960),* Universalitatea operei lui Caragiale *(„Gazeta literară", 31 mai 1962),* Motivele universalității lui Creangă *(„Iașul literar", nr. 11, 1964), participarea sa continuă la cursurile de vară de la Sinaia și conferințele sale de înaltă ținută la universitățile sovietice, germane, franceze, maghiare, poloneze, finlandeze și engleze au consolidat această poziție a scriitorilor noștri, care pătrund tot mai adînc în conștiința literară a țărilor străine. Este un punct de vedere riguros științific care, plecînd de la specificul național realizat de scriitori, motivează măsura în care expresia lor literară de nivel înalt artistic, reprezintă, așa cum o spunea odinioară G. Ibrăileanu, o contribuție românească la literatura universală.*

*

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

Din ansamblul acestei bogate și multilaterale activități științifice a lui Alexandru Dima, apare clar o personalitate care, la împlinirea a 60 de ani, a realizat lucrări de seamă. Din căutările febrile în folcloristică, critică, istorie literară națională și universală, se desface o concepție de viață și o filozofie a culturii care s-a limpezit cu fiecare tentativă nouă de înțelegere și explicație a fenomenului literar și cultural. De la „localismul creator", teoretizat în tinerețe și pînă la promovarea avîntată a geniului românesc pe planul universalității, circulă vie aceeași sevă viguroasă a încrederii în puterea de creație originală a poporului nostru. Esteticianul de formație filozofică și-a clarificat poziția ideologică printr-un contact continuu cu realitățile noastre concrete, naționale și populare. Accentuarea convingerilor exprimate odinioară este de fapt o îmbogățire neîncetată a unui teoretician abstract cu experiența robustă a unui om de cultură întinsă, legat strîns de viața socială, urmărită în toate manifestările ei, dar mai ales în cele culturale și artistice. Ideologia literară și metoda i s-au precizat în contactul cu știința marxist-leninistă. Aceasta i-a ajutat înțelegerea în adîncime a scriitorilor și interpretarea artei și a literaturii ca funcție activă în cunoașterea și transformarea vieții sociale.

Spirit sistematic și constructiv, Al. Dima pleacă de la fapte, dar le depășește în spirit filozofic, prin acele seducătoare sinteze în care extrage esența istoriei culturale și literare, linii mari directoare spre perspectivele luminoase ale unui umanism modern. Departe de practica livrească a cărților, el este un om de inițiativă și de acțiune dornic să-și realizeze idealurile în forme concrete de viață socială, în frămîntarea pasionată a ideilor care pot cultiva și orienta oamenii.

Această fuziune armonioasă între gîndirea abstractă și acțiune explică larga participare a lui Al. Dima la viața social-culturală. În această ordine se pot menționa o serie de sarcini de răspundere a căror îndeplinire exemplară pune în lumină devotamentul omului de cultură pentru popor: responsabil cultural al Comitetului sindical al Învățămîntului superior din Iași (1947), responsabil al Cercului literar al Uniunii scriitorilor din Iași (1949), membru în colegiul redacțional al revistei „Iașul literar" și în Biroul Uniunii scriitorilor, Filiala Iași, membru al Consiliului artistic al Teatrului Național din Iași, președinte al Comitetului de luptă pentru pace din Universitate, conducător al Consiliului științific al Muzeului de etnografie. Articolele sale și cronicile dramatice din presa ieșeană constituie adevărate modele de jurnalistică de calitate și o școală vie pentru orientarea cititorilor și a spectatorilor.

Participarea sa susținută pe atîtea planuri la viața noastră științifică și culturală îi asigură un mare prestigiu printre tineri, scriitori, cadre

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)

didactice și studenți, de care se apropie ca prieten, îi încurajează și îi ajută, ținînd seama de personalitatea și înclinațiile fiecăruia. Acțiunea sa pozitivă printre aceștia îl relevă ca educator de vocație, prin însăși pilda vieții lui, închinată cercetării, meditației, școlii, artei și frumosului.

Pentru devotamentul consecvent cu care a servit știința literară și cultura națională, regimul nostru l-a răsplătit cu decorații și premii.

Sărbătorirea profesorului Al. Dima, la împlinirea a 60 de ani de viață rodnică, dă un prilej fericit colegilor, colaboratorilor și studenților săi să se grupeze cu satisfacție în jurul lui și să-i ureze din inimă sănătate deplină și încă mulți ani de activitate și succese pe terenul culturii românești.

N. I. Popa

BDD-A1584 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:37:39 UTC)